บทที่ 3

การจัดการสุกรพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์

ตามหลักพันธุศาสตร์ พ่อและแม่จะถ่ายทอดพันธุกรรมให้กับลูกได้ฝ่ายละครึ่งหนึ่ง นั่นคือพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์จะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีต่อประสิทธิภาพการผลิต ดังนั้นการตัดสินใจที่จะเลือกพันธุ์และการคัดเลือกสุกรเพื่อใช้เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์จึงต้องกระทำอย่างพิถีพิถันและละเอียดที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการสอบพันธุ์ประวัติหรือความสามารถเฉพาะตัว ซึ่งจะต้องติดตามดูผลผลิตการให้ลูกด้วย บางครั้งอาจจะมีลักษณะผิดปกติบางอย่างปรากฏออกมาในรุ่นลูก นั่นหมายถึง การมีลักษณะผิดปกติแฝงอยู่ในตัวพ่อแม่พันธุ์ อย่างไรก็ตาม หากมีการคัดเลือกสุกรที่จะใช้เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เป็นอย่างดีแล้ว แต่มีข้อบกพร่องหรือขาดการจัดการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง ก็จะทำให้สุกรที่คัดเลือกไว้นั้นไม่สามารถที่จะทำหน้าที่เป็นพ่อแม่พันธุ์ที่ดีได้ตามความสามารถของมันที่มีอยู่ ซึ่งจะส่งผลทำให้การผลิตสุกรมีประสิทธิภาพต่ำลง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการจัดการเลี้ยงดูสุกรพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ให้ดีเสียก่อน ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

การจัดการสุกรพ่อพันธุ์

สุกรเพศผู้ที่ใช้เป็นพ่อพันธุ์จะเริ่มใช้งานได้จะต้องมีอายุอย่างน้อยประมาณ 8 เดือน หรือน้ำหนัก 110 กิโลกรัม ปกติสุกรเพศผู้จะเริ่มเป็นหนุ่มตั้งแต่อายุ 4-5 เดือน แม้ว่าจะสามารถผสมพันธุ์ได้แต่ก็ยังไม่ควรใช้ เพราะร่างกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ปริมาณการผลิตน้ำอสุจิยังไม่มากพอ ตัวอสุจิยังไม่แข็งแรงพอ ซึ่งจะเป็นผลทำให้อัตราการผสมติดต่ำ ในกรณีที่ขนาดของพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ต่างกันมาก จะทำให้การผสมพันธุ์ไม่ถนัด และแข้งขาของพ่อพันธุ์หนุ่มยังไม่แข็งแรงพอ อาจจะเป็นสาเหตุทำให้สุกรเพศผู้นั้นใช้ทำเป็นพ่อพันธุ์ได้ระยะสั้น สุกรเพศผู้ที่จะใช้เป็นพ่อพันธุ์ตัวใหม่ ควรจะนำเข้ามาในฝูงแม่พันธุ์ก่อนการใช้งานประมาณ 4-6 สัปดาห์ หรือเอาเข้ามาในขณะที่พ่อสุกรหนุ่มอายุได้ 6.5-7 เดือน เพื่อให้สุกรมีความเคยชินกับสภาพของฝูงแม่พันธุ์นั้นและเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้พ่อพันธุ์ที่เข้ามาใหม่ด้วย นอกจากนี้สุกรเพศผู้ที่ถูกเลี้ยงขังเดี่ยวหรือไม่มีโอกาสพบปะกับสุกรตัวอื่น มักจะมีพฤติกรรมการเล้าโลมสุกรเพศเมียน้อยลง และมีความสามารถในการผสมลดลง จำนวนครั้งในการผสมพันธุ์น้อยลงด้วย (Hemsworth, *et al.*, 1978; Hemsworth และ Beilharz, 1979) การได้พบปะฝูงแม่พันธุ์ก็จะช่วยลดปัญหาดังกล่าวให้น้อยลง เมื่อสุกรหนุ่มเริ่มเคยชินและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้แล้วสุกรหนุ่มก็จะมีอายุเข้าใกล้ 8 เดือน จึงเริ่มหัด

สุกรหนุ่มนั้นให้ขึ้นผสมกับแม่สุกร การฝึกใช้งานระยะแรก ๆ จะมีผลต่อการใช้งานสุกรพ่อพันธุ์ต่อไปข้างหน้า เพราะถ้าผสมครั้งแรกล้มเหลวจะทำให้สุกรหนุ่ม ตัวนั้นท้อแท้ไม่อยากผสมพันธุ์อีก ดังนั้นการฝึกควรจะคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

1) แม่พันธุ์ที่จะใช้สำหรับฝึกงานให้กับสุกรหนุ่มขึ้นผสมควรเป็นแม่พันธุ์เก่า ไม่ควรใช้สุกรสาว และควรมีขนาดเท่า ๆ กับสุกรหนุ่ม และต้องเป็นสัดเต็มที่ ยืนนิ่งจริง ๆ และไม่ดุ

2) ควรนำแม่พันธุ์เข้าไปผสมกับสุกรหนุ่มในคอกของสุกรหนุ่มนั้น ทั้งนี้เพราะสุกรหนุ่มมีความเคยชินกับสภาพที่เคยอยู่ จะได้ไม่เกิดอาการตื่น สภาพพื้นคอกที่ใช้ผสมต้องแห้งไม่ลื่น

3) ต้องพยายามฝึกให้สุกรหนุ่มขึ้นผสมทางด้านท้ายของแม่สุกร อย่าให้สุกรหนุ่มขึ้นผสมทางด้านหัวของแม่สุกร เพราะจะทำให้ติดเป็นนิสัยของสุกรพ่อพันธุ์ในการผสมครั้งต่อ ๆ ไป

4) ในขณะที่สุกรหนุ่มขึ้นทับแม่สุกรนั้น อย่าปล่อยให้พ่อสุกรใช้เท้าปีนป่ายอยู่บนหลังของแม่สุกรโดยไม่หยุด เพราะจะทำให้แม่สุกรเกิดความเจ็บและจะไม่ยอมให้ผสมต่อไป

5) ในขณะที่กำลังฝึกสุกรหนุ่มนั้น อย่าตีหรือทำอะไรที่จะทำให้พ่อสุกรเกิดความกลัว เพราะถ้าหากสุกรหนุ่มเกิดความกลัวแล้วจะไม่ยอมขึ้นผสมแม่สุกร

6) ในขณะที่สุกรหนุ่มขึ้นผสมแม่สุกรนั้นควรช่วยจับอวัยวะเพศผู้ สอดใส่เข้าอวัยวะเพศเมียเพื่อป้องกันไม่ให้อวัยวะเพศผู้เข้าช่องทวารหนักของแม่พันธุ์

7) หากแม่สุกรไม่ยอมให้สุกรหนุ่มผสมให้รีบนำแม่สุกรออกจากคอกผสม อย่าปล่อยให้เกิดการต่อสู้กับสุกรหนุ่ม เพราะจะทำให้สุกรหนุ่มเกิดความกลัว

8) ไม่ควรนำสุกรหนุ่มเข้าไปในคอกรวมของแม่สุกร เพราะจะทำให้สุกรหนุ่มเกิดการตกใจกลัวแม่สุกร

9) เมื่อสุกรหนุ่มเริ่มแสดงอาการไม่สนใจแม่สุกรแล้ว ควรนำแม่สุกรออกจากคอกผสม ไม่ควรทนฝึกต่อไป ปกติการฝึกสุกรหนุ่มให้ขึ้นผสมแม่สุกร จะใช้เวลาประมาณ 15-20 นาทีก็เพียงพอแล้ว

10) ควรให้สุกรหนุ่มได้วิ่งออกกำลังกายบ้าง เพื่อไม่ให้สุกรหนุ่มเกิดความเฉื่อยไม่กระตือรือร้น

11) สุกรหนุ่มตัวไหนที่ขึ้นผสมแม่สุกรได้แล้ว ในช่วงแรกควรใช้งานสัปดาห์ละ 1-2 ครั้งก็

พอ อย่าใช้งานหนักเกินไป ควรขังสุกรหนุ่มไว้ใกล้คอกสุกรพ่อพันธุ์ที่ใช้งานแล้ว เพื่อให้สุกรหนุ่มเรียนรู้จากการผสมของสุกรพ่อพันธุ์ที่ใช้งานอยู่

สุกรพ่อพันธุ์ที่ผ่านการคัดเลือกมาแล้วครั้งหนึ่ง และได้รับการฝึกผสมพันธุ์แล้วก็ตาม บางครั้งพ่อสุกรหนุ่มมักจะเกิดปัญหาความผิดปกติทางกายภาพและฮอร์โมน จึงควรที่จะมีการคัดเอาเฉพาะสุกรพ่อพันธุ์ที่ดีจริง ๆ เท่านั้นไว้ใช้งาน โดยดูจากการใช้งานในระยะ 3 เดือนแรก ซึ่งจะพิจารณาจากปัจจัยต่อไปนี้

1. ความต้องการทางเพศ (Sex drive) คัดเอาเฉพาะสุกรพ่อพันธุ์ที่มีความกระตือรือร้นที่จะผสมกับแม่สุกรอยู่เป็นประจำไว้ใช้งาน ส่วนพ่อสุกรตัวที่มีความเฉื่อยชาในการผสมพันธุ์นั้น ให้พิจารณาคัดทิ้งไป

2. นิสัยในการผสมพันธุ์ (Mating habit) เป็นลักษณะเฉพาะของพ่อสุกรแต่ละตัว บางตัวก็มีสินัยดี เมื่อแม่สุกรเข้ามาในคอกผสมก็จะมีการเล้าโลมบ้างเล็กน้อยแล้วขึ้นผสม แต่บางตัวมีนิสัยไม่ค่อยดีใช้เวลาเล้าโลมก่อนผสมนานเกินไปทำให้แม่สุกรเบื่อ บางตัวก็อาจจะเล้าโลมรุนแรงเกินไปหรืออาจจะกัดแม่สุกรก่อนขึ้นผสม หรือบางตัวก็จะใช้เท้าปีนป่ายบนหลังแม่สุกรในระระหว่างผสมทำให้แม่สุกรเจ็บ เป็นแผล และไม่ยอมให้ผสมต่อไป จึงควรพิจารณาคัดพ่อสุกรที่มีนิสัยไม่ดีดังกล่าวทิ้ง

3. ประสิทธิภาพในการเป็นพ่อพันธุ์ (Potency) ควรจะทดสอบโดยให้พ่อสุกรผสมกับแม่พันธุ์ดี ๆ ประมาณ 4-5 ตัว ถ้าปรากฏว่ามีแม่สุกร 1-2 ตัวกลับสัดภายใน 21 วัน ก็แสดงว่าพ่อสุกรตัวนั้นไม่สมควรใช้เป็นพ่อพันธุ์ต่อไป ถ้าไม่มีแม่สุกรกลับสัดเลยก็แสดงว่า พ่อสุกรมีเชื้อดีควรคัดไว้ใช้เป็นพ่อพันธุ์ต่อไป

การใช้และบำรุงรักษาพ่อพันธุ์

หลังจากที่คัดพ่อสุกรที่ดีไว้ใช้งานได้แล้ว เราควรจะมีวิธีการใช้และบำรุงรักษาพ่อสุกรนั้นอย่างถูกวิธี เพื่อให้มีอายุการใช้งานได้นาน และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. อัตราการผสมพันธุ์ การใช้งานพ่อพันธุ์จะมากน้อยขึ้นอยู่กับอายุ พ่อพันธุ์หนุ่มไม่ควรใช้งานมากเกินไป ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าเราจะเริ่มใช้พ่อพันธุ์ตั้งแต่อายุ 8 เดือนขึ้นไป แต่จะให้ดีแล้วควรจะใช้งานมากขึ้นเมื่ออายุได้ 15 เดือนขึ้นไป จะทำให้พ่อพันธุ์แข็งแรงสามารถใช้งานได้นาน ปริมาณน้ำอสุจิและความสมบูรณ์ของน้ำอสุจิจะสูงกว่าสุกรอายุน้อย ความถี่ของการผสมพันธุ์ควรจะมีจำนวนครั้งของการผสมพันธุ์ที่พอเหมาะ หากมากเกินไปความสามารถทางสรีระร่างกายของพ่อพันธุ์จะผลิตน้ำอสุจิได้ไม่เพียงพอ ปริมาณตัวอสุจิน้อย ทำให้อัตราการผสมติดต่ำการผสมมากเกินไปจะมีผลทำให้สภาพร่างกายของพ่อพันธุ์อ่อนแอ และเสื่อมโทรมเร็วกว่าปกติ อาจจะเป็นหมันไปในที่สุด การใช้งานของพ่อพันธุ์ควรเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ถ้าหยุดใช้พ่อพันธุ์นานเกิน

ไปก็จะทำให้เชื้อตาย และผสมไม่ติด

2. เวลาผสมพันธุ์ ควรใช้พ่อพันธุ์ผสมกับแม่พันธุ์ในขณะที่มีอากาศเย็นสบายไม่ร้อนเกินไป เพราะการผสมในขณะที่มีอากาศร้อน นอกจากผลการผสมไม่ดีแล้ว ยังทำให้พ่อสุกรเหนื่อยได้ง่ายบางทีอาจจะหอบและตายก็ได้ดังนั้นการผสมพันธุ์ควรเลือกช่วงที่อากาศเย็น ได้แก่ ตอนเช้าเวลา 5.00-7.00 นาฬิกา ตอนเย็นเวลา 17.00-19.00 นาฬิกา

ตารางที่ 3.1 แสดงอัตราการใช้พ่อพันธุ์ผสมกับแม่พันธุ์

อายุพ่อพันธ์	จำนวนครั้งในการผสมพันธุ์		
	วัน	สัปดาห์	เดือน
ต่ำกว่า 12 เดือน	1	3	12
เกินกว่า 12 เดือน	1-2	4-6	16-20

โดยปกติแล้วพ่อสุกรหนุ่มจะผสมกับสุกรสาวได้ 8-10 ตัว สำหรับพ่อสุกรแก่สามารถผสมกับแม่สุกรได้ 10-12 แม่

3. การให้อาหาร พ่อพันธุ์ที่อยู่ในระยะใช้งานควรจะได้รับอาหารอย่างเพียงพอทั้งประมาณและคุณภาพ ปริมาณอาหารที่พ่อพันธุ์ควรได้รับประมาณ 1.5-1.8 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัวต่อวัน หรือประมาณ 2-2.5 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน ควรมีการเสริมวิตามิน หรือหญ้าสดให้กับพ่อพันธุ์บ้างไม่ควรให้อาหารมากเกิน จะทำให้พ่อพันธุ์อ้วนเกินไป จะมีผลทำให้พ่อพันธุ์เฉื่อยชา และมีปัญหาในการขึ้นผสมกับแม่พันธุ์เพราะน้ำหนักของพ่อสุกรมากเกินไป แม่สุกรจะยืนรับน้ำหนักไม่ไหว

4. การออกกำลังกาย สุกรพ่อพันธุ์ควรจะได้ออกกำลังกายบ้าง โดยปล่อยให้พ่อพันธุ์ออกจากคอกมาวิ่งเล่นตามทางเดิน หรืออาจจะมีลานไว้ให้พ่อสุกรได้ออกกำลังกาย จะช่วยให้พ่อพันธุ์กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า ไม่อ้วนเกินไป

5. การตรวจเช็คน้ำเชื้อ ควรมีการตรวจเช็คคุณภาพน้ำเชื้อของพ่อพันธุ์เป็นประจำ อาจจะเป็นเดือนละครั้ง โดยตรวจเช็คปริมาณน้ำเชื้อ ความเข้มข้นของน้ำเชื้อ ปริมาณตัวอสุจิที่มีชีวิต การเคลื่อนไหวของตัวอสุจิ ปกติสุกรจะหลั่งน้ำเชื้อออกมาครั้งละประมาณ 100-500 ซี.ซี. โดยเฉลี่ย 300 ซี.ซี. และมีตัวอสุจิอยู่ไม่น้อยกว่า 20-50 พันล้านตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดอายุ และอัตราการผสมพันธุ์ หากพบพ่อพันธุ์มีน้ำเชื้อผิดปกติ ควรพักพ่อพันธุ์นั้นไว้สัก 2 สัปดาห์แล้วเช็คดูใหม่อีกก่อนการใช้งาน

6. สภาพแวดล้อม พ่อพันธุ์ควรจะได้รับการเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่มีอากาศเย็นสบาย

อุณหภูมิที่เหมาะสมประมาณ 20-24 องศาเซลเซียส การเลี้ยงพ่อพันธุ์ในสภาพอากาศร้อนจะทำให้เกิดความเครียด ซึ่งจะมีผลทำให้ปริมาณน้ำเชื้อและจำนวนตัวอสุจิในน้ำเชื้อลดลง และยังมีผลทำให้ตัวอสุจิตายมากขึ้นผลจากการที่พ่อพันธุ์กระทบอากาศร้อน จะยังคงส่งผลต่อมาอีก 2-3 อาทิตย์ แม้ว่าจะให้พ่อพันธุ์ได้อยู่ในสภาพอากาศที่เย็นสบายแล้วก็ตาม ในสภาพอากาศร้อนอาจจะมีการพ่นละอองน้ำให้พ่อพันธุ์โดยตรง หรือการใช้วิธีพ่นน้ำบนหลังคาโรงเรือน

การจัดการกับสุกรสาวเพื่อการผสมพันธุ์

โดยปกติสุกรเพศเมียจะเริ่มเป็นสาว (Puberty) หรือ เริ่มแสดงอาการเป็นสัดครั้งแรกเมื่ออายุประมาณ 5-6 เดือน แต่บางตัวอายุเป็นสัดครั้งแรกเมื่ออายุเพียง 4 เดือนก็มี อย่างไรก็ตามไม่ว่าสุกรสาวจะเริ่มเป็นสัดเมื่อใดก็ตาม ควรจะเริ่มผสมแม่สุกรสาวเมื่ออายุประมาณ 7-7.5 ครึ่งเดือน หรือผสมเมื่อเป็นสัดครั้งที่สอง โดยสุกรสาวจะมีน้ำหนักตัวประมาณ 110-120 กิโลกรัมขึ้นไป ก่อนที่จะผสมแม่สุกรสาวควรนำแม่สุกรสาวเข้ามาในฝูงผสมพันธุ์ก่อนผสมประมาณ 4-6 สัปดาห์ นั่นคือนำเข้ามาในฝูงผสมพันธุ์เมื่ออายุ 5.5-6 เดือน เพื่อให้แม่สุกรสาวปรับสภาพแวดล้อมให้เกิดความเคยชินกับฝูงผสมพันธุ์ และเพื่อให้สุกรสาวได้คลุกคลีกับแม่สุกรที่เคยให้ลูกมาแล้ว เมื่อนำสุกรสาวเข้ามาในฝูงผสมพันธุ์แล้วควรหมั่นตรวจเช็คการเป็นสัดอยู่เสมอ เพราะเป็นการยากที่จะบอกว่าสุกรสาวจะเริ่มเป็นสัดเมื่อใด หากตรวจพบว่าสุกรสาวเป็นสัดอย่าผสมพันธุ์ในคราวนั้น ควรรอไปจนแม่สุกรสาวเป็นสัดครั้งที่สองซึ่งจะห่างจากครั้งแรกมาอีก 18-25 วัน หรือโดยเฉลี่ย 21 วัน หลังจากผสมได้ 18-24 วัน ต้องเช็คแม่สุกรที่ได้รับการผสมแล้วอีกครั้งว่ากลับสัดหรือไม่ ถ้ามีแม่สุกรตัวใดแสดงการเป็นสัด ก็ให้ทำการผสมใหม่อีก และถ้ามีการกลับสัดใหม่ถึง 3 ครั้ง ควรจะคัดทิ้งแม่สุกรตัวนั้นไป การผสมสุกรสาวเร็วเกินไปในขณะที่อายุยังน้อยขนาดตัวยังเล็กอยู่ จะทำให้ได้จำนวนลูกต่อครอกน้อยลง และมีผลกระทบกระเทือนต่อสภาพการเจริญเติบโตของสุกรสาวเองด้วย ทำให้ร่างกายของแม่สุกรทรุดโทรมจากการตั้งท้องและเลี้ยงลูก ทำให้ความสมบูรณ์พันธุ์ลดลง หรืออาจเป็นหมันไปเลย แม้ว่าแม่สุกรนั้นจะได้รับการเลี้ยงดูด้วยอาหาร และการจัดการที่ดีก็ตาม

อย่างไรก็ดี การยืดเวลาผสมแม่สุกรสาวนานเกินไป อาจทำให้แม่สุกรสาวอ้วนเกินไป และผสมติดยาก อาจเป็นเพราะไขมันไปเกาะติดรอบรังไข่ทำให้การตกไข่เกิดขึ้นไม่ได้ในขณะเป็นสัด หรือไขมันที่เกาะติดท่อมดลูกอาจทำให้ตัวอสุจิเดินทางไปพบไข่ที่ตกลงมาได้ไม่สะดวก

ในบางครั้งสุกรสาวจะเป็นสัดยากหรือไม่เป็นสัดควรจะมีการกระตุ้นสุกรสาว โดยทำให้เกิดความเครียดขึ้น จะทำให้เกิดการเป็นสัดขึ้นได้ การกระตุ้นดังกล่าวอาจทำได้โดย

1) เคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนคอกแม่สุกรสาวให้ไปอยู่คอกใหม่

2) ย้ายแม่สุกรสาวไปอยู่ใกล้กับคอกพ่อสุกร เพื่อให้แม่สุกรได้เห็นได้กลิ่น หรือได้ยินเสียงพ่อสุกร ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นสัดได้ ดังรายงานของ Kirkwood และ Hughes (1981) กล่าวว่าสุกร

สาวที่ได้พบปะกับสุกรเพศผู้เมื่อมีอายุได้ 165 วัน จะแสดงการเป็นสัดครั้งแรกเมื่ออายุประมาณ 180 วัน เร็วกว่าสุกรสาวที่ไม่ได้พบปะกับสุกรเพศผู้เลย ซึ่งแสดงการเป็นสัดครั้งแรกเมื่ออายุประมาณ 200 วัน

3) ย้ายสุกรสาวไปอยู่ในชุดแม่สุกรที่หย่านมลูกใหม่ซึ่งกำลังจะเป็นสัด

4) ใช้พ่อพันธุ์เข้ามากระตุ้นแม่สุกรสาว

5) ให้แสงสว่างเพิ่มในเวลากลางคืน

ในการใช้พ่อพันธุ์เข้ามากระตุ้นสุกรสาวนั้นจะได้ผลดีเมื่อปล่อยให้สุกรพ่อพันธุ์อยู่กับสุกรสาวได้สัมผัสกันอย่างน้อยครึ่งชั่วโมงต่อวัน ตั้งแต่เริ่มการกระตุ้นจนกว่าจะพบการเป็นสัด แต่วิธีการนี้ก็เป็นการเสี่ยงต่อการที่สุกรสาวจะถูกผสมเมื่อเป็นสัดครั้งแรก และจะทำให้เกิดการสับสน หรือไม่สามารถทำบันทึกการผสมได้ ถ้าสุกรสาวเกิดการตั้งท้องโดยไม่รู้ว่าพ่อพันธุ์ตัวไหนผสม การจัดให้มีคนเฝ้าดูระหว่างการกระตุ้นก็จะเป็นการสิ้นเปลืองแรงงาน

การใช้สุกรเพศผู้ที่ถูกตัดท่อน้ำเชื้อ (vasectomized boar) ให้อยู่ในคอกเดียวกับสุกรสาวก็จะช่วยได้บ้าง แต่ผลการกระตุ้นก็จะแตกต่างกันไประหว่างสุกรเพศผู้ที่ตัดท่อน้ำเชื้อแต่ละตัว และสุกรเพศผู้เหล่านี้จะมีความสนใจสุกรสาวน้อยลง นอกจากนี้แล้วยังสิ้นเปลืองค่าเลี้ยงดู และสุกรพวกนี้จะอ้วนและหนักเกินไป ซึ่งอาจจะทำให้สุกรสาวได้รับบาดเจ็บด้วย

ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนครอกและขนาดครอก

ผลตอบแทนที่จะได้รับจากแม่สุกรพันธุ์ เราจะวัดจากผลผลิตของแม่สุกรคือ การผลิตลูกสุกร โดยดูจากจำนวนครอกต่อแม่ต่อปี และจำนวนลูกต่อครอกซึ่งตามปกติแม่สุกรควรให้ลูกไม่ต่ำกว่า 2 ครอกต่อปี และจำนวนลูกไม่ควรต่ำกว่า 18 ตัว ต่อแม่ต่อปี ถ้าเราสามารถเพิ่มจำนวนครอกต่อแม่ต่อปีและจำนวนลูกต่อแม่ต่อปีให้สูงขึ้นไปอีก ก็จะทำให้ผลตอบแทนที่จะได้รับสูงขึ้นอีก เท่ากับว่าประสิทธิภาพของการจัดการฟาร์มนั้นดี ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนครอกต่อแม่ต่อปี ก็คือ

1. ระยะเวลาในการอุ้มท้อง ซึ่งเป็นเรื่องของพันธุกรรม สุกรจะมีระยะเวลาในการอุ้มท้องประมาณ 114 วัน (110-120 วัน) การที่เราจะย่นระยะเวลาในการอุ้มท้องของแม่สุกรให้สั้นกว่านี้อีกโดยทำให้สุกรคลอดก่อนกำหนดนั้นทำไม่ได้อีกแล้ว เพราะลูกที่คลอดก่อนกำหนดจะอ่อนแอไม่สมบูรณ์ทำให้ลูกสุกรตายได้ง่าย

2. ระยะเวลาในการเลี้ยงลูก ขึ้นอยู่กับการหย่านมลูกซึ่งสามารถจะหย่านมลูกสุกรได้ตั้งแต่ 7-56 วัน ถ้าย่นระยะเวลาในการเลี้ยงลูกของแม่สุกรให้สั้นลงมาเหลือ 19 วัน หรือน้อยกว่านี้จะทำให้จำนวนครอกต่อแม่ต่อปีเพิ่มขึ้นได้

3. ระยะเวลาจากหย่านมจนถึงผสมพันธุ์ ระยะเวลาในช่วงนี้จะสั้นหรือยาวขึ้นกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาในการเลี้ยงลูก การจัดการ อาหาร และพันธุกรรม เป็นต้น ดังนั้นถ้าแม่สุกรพันธุ์สามารถกลับเป็นสัดครั้งแรกหลังหย่านมได้เร็วและสามารถผสมพันธุ์ได้เร็วก็จะทำให้จำนวนครอกต่อแม่ต่อปีเพิ่มมากขึ้นอีก

สำหรับขนาดครอกของลูกสุกร หรือจำนวนลูกต่อครอกของแม่สุกรนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างได้แก่

1. อายุและน้ำหนักตัวเมื่อผสมพันธุ์ (Age and weight at mating)
2. พันธุ์ (Breed)
3. การปรนเปรอ หรือการเพิ่มอาหารก่อนผสม (Flushing)
4. ช่วงเวลาของการผสม (Timing of mating)

นอกจากปัจจัยที่กล่าวมานี้แล้วยังมีปัจจัยอื่นอีก คือโรค และการขาดอาหาร การเพิ่มจำนวนลูกต่อครอกด้วยการกระตุ้นให้มีการตกไข่เพิ่มและลดอัตราการตายของตัวอ่อนด้วยการใช้ฮอร์โมนก็ได้รับความสนใจที่จะนำมาใช้แต่ผลที่ได้ยังไม่แน่นอน ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะปัจจัยทั้งสี่ ที่มีผลต่อขนาดครอกของลูกสุกรต่อไป

อายุและน้ำหนักตัวเมื่อผสมพันธุ์ (Age and weight at mating)

ด้วยความเป็นจริงแล้ว ทั้งอายุและน้ำหนักตัวไม่ได้มีผลต่อขนาดครอกของลูกสุกรจากสุกรสาว ดังข้อมูลจากหลาย ๆ ประเทศ แสดงในตารางที่ 3.2

นั่นคือ สุกรสาวที่แก่กว่าจะมีน้ำหนักในช่วงการยอมรับการผสมและคลอดลูกมากกว่าสุกรที่มีอายุน้อย การถ่วงเวลาการผสมพันธุ์ให้ล่าช้าออกไปจนเกินเลยขั้นต่ำของอายุและน้ำหนักที่ควรผสมจะเพิ่มจำนวนลูกต่อครอกได้เพียงเล็กน้อย ความสัมพันธ์ของจำนวนลูกสุกรแรกคลอดมีชีวิตกับอายุและ/หรือน้ำหนักตัวเมื่อผสม อาจจะถูกบิดเบือนดังกล่าวมาแล้ว เพราะในสุกรสาวที่มีอายุและน้ำหนักตัวเพิ่มจะมีอัตราการตกไข่เพิ่มขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็จะเกิดอัตราการตายของตัวอ่อนมากขึ้นด้วย เป็นเหตุผลที่ว่าการเพิ่มขนาดครอกจะน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของอัตราการตกไข่

ขนาดครอกเมื่อแรกคลอดจะได้รับอิทธิพลจากจำนวนครั้งที่เป็นสัดของแม่สุกรสาวเมื่อถูกผสมมากกว่าอิทธิพลของอายุและน้ำหนักตัวของมันในขณะนั้น จำนวนไข่ที่ตกจะมีน้อยในขณะเป็นสัดครั้งแรก และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอีก 1 ฟอง ในการเป็นสัดครั้งที่สอง และมากขึ้นอีกเมื่อเป็นสัดครั้งที่สามด้วยเหตุที่อัตราการตายของตัวอ่อนจะเพิ่มตามอายุและน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น จำนวนลูกที่ เกิดเพิ่มขึ้นจากการปล่อยให้ผสมพันธุ์ช้าออกไปถึงการเป็นสัดครั้งที่สองและสามจะน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของอัตราการตกไข่ ผลของการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังมีความแปรปรวนอยู่ พบว่าจำนวนลูกสุกรจะเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 0.4 ตัว เมื่อทำการผสมแม่สุกรสาวในคราวเป็นสัดครั้งที่สอง และการเพิ่มขึ้นของจำนวนลูกสุกรเมื่อคลอดก็จะเป็นเช่นเดียวกัน โดยจะเพิ่มขึ้นในการผสมเมื่อเป็นสัดครั้งที่สามมากกว่าการผสมเมื่อเป็นสัดครั้งที่สอง อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปจะแนะนำให้ทำการผสมสุกรสาวเมื่อเป็นสัด

ครั้งที่สอง สุกรสาวที่ได้รับการกระตุ้นให้เป็นสัดครั้งแรกเร็วขึ้นด้วยการให้พบปะกับสุกรเพศผู้ จะเป็นสัดครั้งแรกก่อนสุกรสาวที่ไม่ได้พบปะสุกรเพศผู้เป็นเวลา 40 วัน และมีน้ำหนักตัวน้อยกว่าด้วย การผสมเมื่อเป็นสัดครั้งแรกจะทำให้ขนาดครอกของลูกน้อยและอัตราการผสมติดต่ำ ควรผสมล่าช้าออกไปเมื่อเป็นสัดครั้งที่สองหรือสาม ซึ่งการผสมล่าช้าออกไปก็เหมือนกับไม่คุ้มค่าไม่มีประโยชน์ การผสมเมื่อเป็นสัดครั้งที่สองน่าจะเพียงพอที่จะให้ประสิทธิภาพและสมรรถภาพตลอดช่วงเวลาการให้ผลผลิตของแม่สุกรดีขึ้น

ตารางที่ 3.2 ความสัมพันธ์ของอายุและน้ำหนักตัวเมื่อผสมพันธุ์กับขนาดครอกของลูกสุกรจากสุกรสาว

อายุเมื่อยอมรับการผสมพันธุ์ (วัน)			จำนวนลูกคลอดมีชีวิตต่อครอก			แหล่งของข้อมูล
(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	
210	240	270	9.0	8.6	8.8	แคนนาดา
181-200	201-230	231-260	9.8	8.9	9.3	นอร์เวย์
181-210	211-240	241-270	8.1	8.1	9.0	ยูเครน *
190 ลงมา	191-220	221-250	9.3	9.6	9.4	สวีเดน
186-215	216-245	246-275	9.55	9.75	9.89	อังกฤษ

* น.น.มีชีวิตเมื่อผสมโดยเฉลี่ยของงานนี้เป็น 65.5, 79.3 และ 99.3 กก. ตามลำดับของช่วงอายุ ค่า น.น.ตัว ของแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ไม่มี

ที่มา: English และคณะ. 1982. The Sow-Improving Her Efficiency. P.107.

พันธุ์ (Breed)

จำนวนลูกสุกรเมื่อคลอดจะมีความแตกต่างกันไประหว่างพันธุ์ อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าจำนวนลูกเมื่อคลอดต่อครอกจะได้รับอิทธิพลจากการเลี้ยงดูมากกว่าพันธุ์ ส่วนมากจะพบว่า การผสมข้ามพันธุ์จะมีผลทำให้จำนวนลูกสุกรเมื่อคลอดมากกว่าพันธุ์แท้ สุกรลูกผสมจะให้ลูกสุกรเมื่อคลอดมากกว่าสุกรพันธุ์แท้ประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ หรือประมาณ 0.5 ตัวต่อครอก

การปรนเปรอ หรือการเพิ่มอาหารก่อนผสมพันธุ์ (Flushing)

ถ้าสุกรสาวถูกผสมเมื่อเป็นสัดครั้งที่สอง สิ่งที่จะมีผลมากที่สุดคือ การหลีกเลี่ยงการให้อาหารที่มากเกินในช่วงหลัง ๆ ควรจะเพิ่มอาหารที่ให้กินในช่วง 10-14 วันก่อนการผสม และลดปริมาณ

อาหารที่ให้ลงให้อยู่ในระดับการจำกัดอาหารประมาณวันละ 1.5-2 กิโลกรัมต่อตัว ทันทีหลังผสมพันธุ์ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดการจัดการให้อาหารแก่แม่สุกรในบทต่อไป

เหตุผลที่ต้องให้อาหารแบบที่กล่าวมานั้นก็เพราะการให้กินอาหารอย่างเต็มที่ในช่วงก่อนผสมแล้วยังคงให้อาหารในระดับสูงหลังผสม จะเป็นผลทำให้อัตราการตายของตัวอ่อนมากขึ้น การเพิ่มปริมาณอาหารอีก 50 ถึง 100 เปอร์เซ็นต์ของปริมาณการจำกัดตามปกติ เป็นเวลา 10 วันก่อนการผสมจะทำให้อัตราการตกไข่เพิ่มขึ้นถึง 2 ฟอง และเป็นผลทำให้จำนวนลูกสุกรเพิ่มขึ้นถึง 1 ตัว

ตารางที่ 3.3 ความสามารถตลอดการให้ลูก 5 ครอกของแม่สุกรที่ได้รับการผสมพันธุ์

	ผสมพันธุ์เร็ว	**ผสมพันธุ์เมื่ออายุ และน้ำหนักควรผสมตามปกติ**
จำนวนลูกคลอดทั้งหมด	53.7	53.8
จำนวนลูกคลอดมีชีวิต	51.6	50.4
จำนวนลูกหย่านม	42.6	43.8
น้ำหนักลูกทั้งครอกเมื่อคลอด (กก.)	64.0	60.1
น้ำหนักลูกทั้งครอกเมื่อหย่านม (กก.)	388.2	399.1
อาหารสำหรับแม่สุกรและลูกรวมกันทั้งหมด (กก.)	2,349	2,508
น้ำหนักเฉลี่ยลูกแรกคลอดต่อตัว (กก.)	1.2	1.13
น้ำหนักเฉลี่ยลูกหย่านมต่อตัว (กก.)	9.16	9.13
อาหารแม่สุกรต่อลูกเมื่อหย่านม (กก.)	55.7	58.3
อาหารแม่สุกรต่อตัวของลูกหย่านม (กก.)	6.1	6.5

ที่มา: Brooks, P.H. 1977. อ้างโดย English และคณะ. 1982. The Sow-improving her efficiency. หน้า 114.

ขบวนการเพิ่มอาหารหรือพลังงานที่ให้หลาย ๆ วันก่อนผสมนี้ เรียกว่า Flushing ซึ่งจะมีผลไปเพิ่มจำนวนลูกสุกรแรกคลอดให้กับสุกรสาวเมื่อถูกจำกัดอาหารในเวลาต่อมา ผลของการเพิ่มอาหารนี้จะแปรปรวนไปในสุกรแต่ละตัวในฟาร์ม แต่ผลการตอบสนองต่อการเพิ่มอาหารจะมีมากที่สุดในส่วนรวมของฟาร์มขณะที่ค่าเฉลี่ยของขนาดครอกแรกคลอดของสุกรสาวจะต่ำ การเพิ่มอาหารเป็นเหมือนกับการทำให้เกิดความมั่นใจว่าสุกรสาวที่เป็นสัดนั้นได้รับอาหารอย่างเพียงพอก่อนการตกไข่ ซึ่งโดยปกติสุกรที่กำลังเป็นสัดจะมีความอยากกินอาหารลดลง นอกจากนี้แล้วในกรณีที่เลี้ยงเป็นฝูงจะทำให้เกิดการแย่งกินอาหารทำให้ปริมาณอาหารที่กินลดลงก็จะมีผลต่อการตกไข่ได้ ดังนั้นการเพิ่มอาหารหรือการปรนเปรออาหารก็จะช่วยป้องกันการเกิดปัญหานี้ได้

ช่วงเวลาทำการผสมพันธุ์ (Timing of mating)

การผสมพันธุ์ก่อนหรือหลังการเป็นสัดอย่างเต็มที่มากเกินไปจะเป็นผลทำให้อัตราการยอมรับการผสมต่ำ และขนาดครอกลูกแรกคลอดจะเล็กลง ช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการผสมเพื่อให้ได้

อัตราการยอมรับการผสมสูงขึ้น และได้ขนาดครอกของลูกเมื่อคลอดใหญ่ขึ้น จะเป็นช่วง 10-20 ชั่วโมงก่อนการตกไข่ อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลาการตกไข่ที่แน่นอนนั้นไม่สามารถกำหนดตายตัวได้ว่าจะต้องทำในช่วงเวลาใดจึงจะได้ผลดีที่สุด การผสมหลาย ๆ ครั้งในช่วงการเป็นสัด ก็จะมีโอกาสให้ผลดีกว่าการผสมเพียงครั้งเดียว การผสม 2-3 ครั้งในช่วงที่สุกรสาวแสดงการยืนนิ่งเพื่อรับการขึ้นผสมของสุกรพ่อพันธุ์ หรือสนองตอบต่อการกดหลัง ก็จะช่วยให้ขนาดครอกเมื่อคลอดเพิ่มขึ้นได้

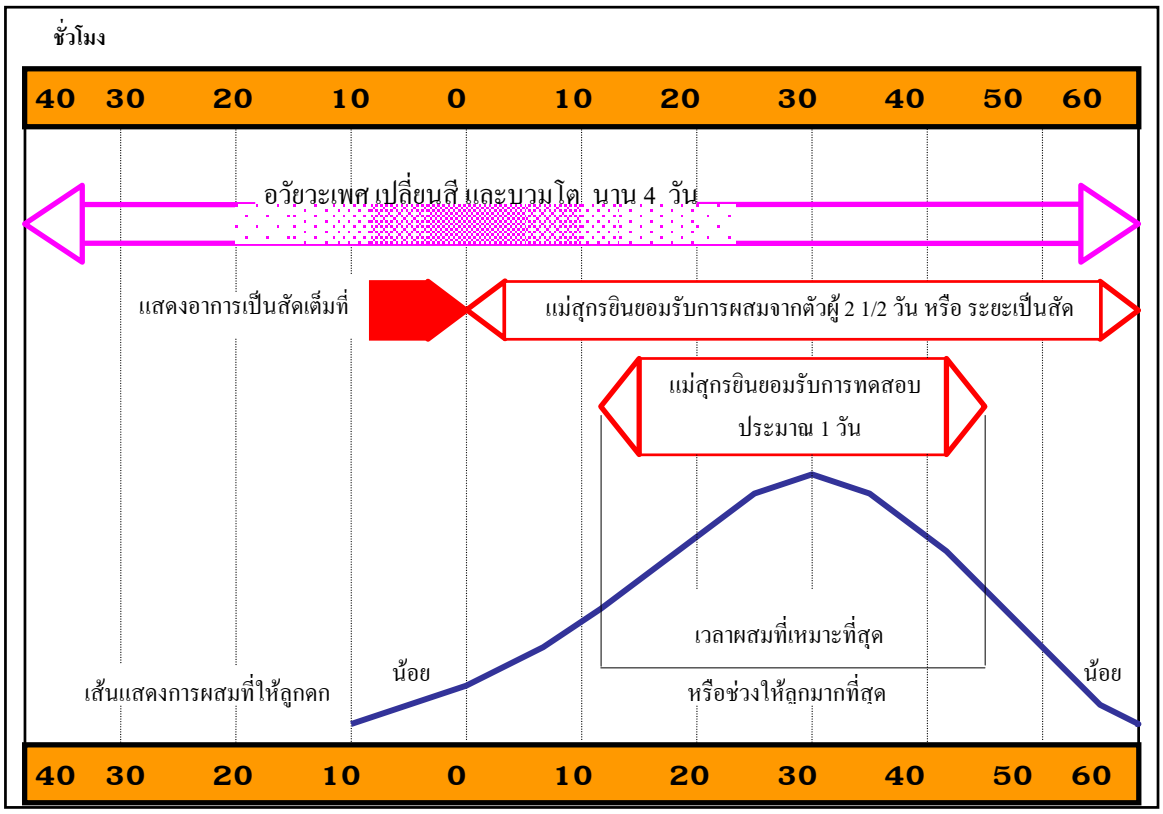

ภาพที่ 3.1 แสดงระยะเวลาของการเป็นสัดและช่วงเวลาที่เหมาะสำหรับผสม

การจัดการแม่พันธุ์หลังผสมพันธุ์ถึงใกล้คลอด

การจัดการผสมพันธุ์ มีความสำคัญมากต่อการให้ผลผลิตของแม่สุกร การผสมจะได้ผลดีจะต้องมีพ่อพันธุ์ที่ดี การจัดการที่ดีต่อแม่พันธุ์ในช่วงก่อนผสม ดังได้กล่าวมาแล้ว สุกรแม่พันธุ์เมื่อได้รับการผสมเรียบร้อยแล้วต้องรีบนำกลับไปเลี้ยงไว้ให้ห่างจากพ่อพันธุ์ อาจจะเลี้ยงรวมกันกับแม่สุกรตัวอื่น ๆ ที่เคยอยู่ด้วยกันมาก่อน และต้องมีขนาดไล่เลี่ยกันด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันการถูกรังแกจากสุกรที่ตัวโตกว่า การเลี้ยงรวมกันนี้ก็เพื่อที่จะรอการตรวจการตั้งท้องสะดวกต่อการตรวจสอบการกลับสัดของแม่พันธุ์ที่ผสมไม่ติด เมื่อทราบแน่นอนแล้วว่าผสมติดก็จะแยกเลี้ยงคอกขังเดี่ยว หรือในบางระบบอาจจะนำแม่สุกรเข้าคอกขังเดี่ยวหลังผสมเลยก็ได้ จะช่วยให้แม่สุกรได้พักผ่อนอย่างสงบไม่

ถูกรบกวนจากแม่พันธุ์ตัวอื่น จะทำให้อัตราการสูญเสียตัวอ่อนลดลง แต่การตรวจการกลับสัดจะทำได้ยากกว่าการเลี้ยงรวม เมื่อนำเข้าเลี้ยงคอกขังเดี่ยวแล้วจะมีการควบคุมปริมาณการกินอาหารในระหว่างการตั้งท้องต่อไป

แม่สุกรหลังผสมแล้วควรจะให้อยู่ในคอกที่เย็นสบายมีการถ่ายเทอากาศดี แม่สุกรที่เร่งอาหารก่อนผสมพันธุ์ จะต้องลดปริมาณอาหารลงเท่าปริมาณการให้กินอย่างจำกัดตามปกติ โดยเริ่มตั้งแต่วันแรกหลังผสมพันธุ์จนถึงตั้งท้องได้ประมาณ 2 เดือนครึ่งหรือ 75 วัน จะให้อาหารจำกัดโดยเฉลี่ยวันละ 1.8-2.2 กิโลกรัม ขึ้นกับสภาพของแม่สุกรการให้กินมากเกินจะทำให้แม่สุกรอ้วนเกินไปจะทำให้คลอดลูกยาก ลูกที่เกิดมีขนาดแรกเกิดแตกต่างกัน และแม่สุกรมักจะเป็นไข้หลังคลอด (post-farrowing fever) ทำให้น้ำนมหยุดไหล อีกประการหนึ่งแม่สุกรที่กินอาหารมากในระยะอุ้มท้องมักจะกินอาหารน้อยในช่วงเลี้ยงลูก ทั้ง ๆ ที่ในระยะเลี้ยงลูกร่างกายจะต้องมีการสร้างน้ำนมเพื่อเลี้ยงลูก ซึ่งจะต้องการอาหารเพื่อบำรุงและเสริมสร้างมากกว่าปกติไม่ให้ร่างกายทรุดโทรมจึงปรากฏว่า แม่สุกรที่กินอาหารมากในขณะตั้งท้อง ร่างกายจะฉุบผอมลงในระยะเลี้ยงลูกเกิดสภาพที่เรียกว่า Thin sow syndrome (TSS) แม่สุกรที่ตกอยู่ในสภาพนี้จะกลับเป็นสัดหลังหย่านมช้า ในรายที่ผอมมากเกินไปก็ไม่อาจจะเลี้ยงให้คืนสภาพได้ และกลายเป็นหมันไปตลอดชีพ

หลังการตั้งท้องได้ 75 วัน จะต้องเพิ่มอาหารให้แม่สุกรมากกว่าระดับปกติ ในช่วงนี้จะให้ประมาณ 2.5-3 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน ไปจนถึงตั้งท้องได้ 100-105 วัน จากนี้ไปก็จะลดปริมาณอาหารลงเรื่อย ๆ จนเหลือเพียงวันละ 1 กิโลกรัม จนถึงวันกำหนดคลอด ถ้าแม่สุกรแสดงอาการกระวนกระวายเพราะความหิว ก็ให้ใช้รำผสมน้ำให้กินพอเต็มท้อง ในช่วง 10 วันก่อนคลอดต้องระวังอย่าให้แม่สุกรเกิดอาการท้องผูก ควรจัดหาหญ้าสดไว้ให้กินเพื่อป้องกันท้องผูก ควรนำแม่สุกรใกล้คลอดเข้าคอกคลอดก่อนถึงกำหนดคลอด 5-7 วัน

การจัดการแม่สุกรหลังหย่านมถึงผสมใหม่

แม่สุกรในระยะนี้บางทีเรียกว่า แม่สุกรท้องว่าง (Dry sow) การจัดการในช่วงนี้นับว่ามีความสำคัญมากเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการหย่านมลูกครอกแรกของแม่สุกรสาวตามปกติจะเกิดการสูญเสียน้ำหนักตัว ร่างกายทรุดโทรมในระหว่างการให้นมในครอกแรก ในช่วงนี้แม่สุกรสาวจะยังคงมีการเจริญเติบโตทางร่างกายเพื่อเข้าสู่การโตเต็มที่อย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงเกิดการแย่งใช้โภชนะอาหารไปเพื่อการเจริญเติบโตของตัวแม่สุกรเอง เพื่อการให้นม และการสืบพันธุ์เมื่อเทียบกับแม่สุกรที่โตเต็มที่แล้วจะเกิดเหตุการณ์นี้น้อยกว่า

ได้มีความพยายามที่จะลดการสูญเสียของสภาพร่างกายของสุกรสาวเนื่องจากการให้นมลูกในครอกแรก ก็โดยการเพิ่มการกินอาหารของแม่สุกรสาวให้มากขึ้นในช่วงการให้นมครอกแรก การกินอาหารมากเกินของแม่สุกรสาวในช่วงตั้งท้องจะมีผลไปลดความอยากกินอาหารในช่วงการให้นม

ดังนั้นถ้าแม่สุกรสาวอ้วนเกินไปขณะคลอดลูกครอกแรก สิ่งหนึ่งที่ไม่สามารถจะคาดหวังได้เพื่อให้แม่สุกรสาวกินอาหารมากในขณะให้นมเหมือนกับแม่สุกรที่มีขนาดร่างกายพอดีไม่อ้วนในขณะคลอดลูก ในวิธีอื่นของการเพิ่มการกินอาหารในระหว่างการให้นมลูกครอกแรกก็คือ การใช้ระบบการให้อาหารอย่างเต็มที่ โดยการติดตั้งกล่องให้อาหารแบบกินเอง (Hopper) หน้าคอกคลอด วิธีนี้จะมีผลทำให้การกินอาหารมากขึ้นเทียบกับระบบการให้อาหารตามปกติทั่วไปคือ จำกัดปริมาณโดยให้ 2 ครั้งต่อวัน การควบคุมการเปลี่ยนแปลงน้ำหนักระหว่างการให้นมสามารถทำได้ด้วยการควบคุมระยะเวลาที่ให้แม่สุกรสาวกินอาหารอย่างเต็มที่ การให้อาหารมากในช่วงคลอดจะทำให้เกิดอาการ ไข้ร่วมหลังคลอด (post-farrowing fever complex) คืออาการที่แม่สุกรเป็นโรคเต้านมอักเสบ (mastitis) มดลูกอักเสบ (metritis) และน้ำนมไม่ไหล (agalactia)ร่วมกัน แต่ที่สำคัญ คือ น้ำนมไม่ไหล ต้องหลีกเลี่ยงการให้อาหารอย่างเต็มที่ในวันสองวันหลังคลอด การให้อาหารเปียกแทนอาหารแห้ง และให้อาหารพลังงานสูงก็จะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เพิ่มปริมาณการกินอาหารในช่วงการให้นม

ระดับการให้อาหารปกติหลังหย่านมเป็น 1.8 กิโลกรัมและการเพิ่มปริมาณอาหารจะทำให้การเป็นสัดหลังหย่านมเร็วขึ้น และเปอร์เซ็นต์ยอมรับการผสมสูงขึ้นด้วย ควรต้องระวังอย่าให้แม่สุกรมีสภาพอ้วนเกินไป หรือผอมเกินไปหลังการหย่านม เพราะจะเกิดปัญหาแม่สุกรเป็นสัดผิดปกติควรจะเพิ่มปริมาณอาหารที่ให้กินมากขึ้น โดยเฉลี่ยวันละ 4 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน เพื่อเร่งความสมบูรณ์ของแม่พันธุ์ให้ดีขึ้นหลังจากการเลี้ยงลูก มีการตกไข่เร็วขึ้น และมีปริมาณการตกไข่มากขึ้นด้วย ปกติแล้วแม่สุกรจะกลับเป็นสัดหลังการหย่านมประมาณ 4-7 วัน หรือโดยเฉลี่ย 5 วัน ยกเว้นแม่สุกรสาวที่
เพิ่งให้ลูกครอกแรก จะใช้เวลาในการกลับสัดหลังหย่านมนานกว่านี้ ซึ่งในระบบที่มีการจัดการปกติแล้วจำนวนแม่สุกร และระยะเวลาในการกลับเป็นสัดหลังหย่านมจะเป็นดังนี้

ตารางที่ 3.4 ผลของการเพิ่มปริมาณอาหาร หลังหย่านมลูกครอกแรก

	ระดับอาหารที่ให้จากหย่านมถึงผสม (กก.)		
	1.8	2.7	3.6
เปอร์เซ็นต์การยอมรับผสมภายใน 42 วัน หลังจากหย่านม	58	75	100
การเป็นสัดหลังหย่านม (วัน)	22	12	9

ที่มา: Brooks และ Cole .1975. อ้างโดย English และคณะ. 1982. The sow-improving her efficiency.

8.5 % ของแม่สุกรที่หย่านมจะกลับมาเป็นสัดครั้งแรกหลังหย่านมได้เฉลี่ย 7 วัน
5 % ของแม่สุกรที่หย่านมจะกลับเป็นสัดครั้งแรกหลังหย่านมได้เฉลี่ย 28 วัน
5 % ของแม่สุกรที่หย่านมจะกลับเป็นสัดครั้งแรกหลังหย่านมได้เฉลี่ย 49 วัน

5 % ของแม่สุกรที่หย่านมจะกลับเป็นสัดครั้งแรกหลังหย่านมได้เฉลี่ย 60 วัน

ในกรณีของ 5 เปอร์เซ็นต์หลังนี้ควรจะคัดทิ้งแม่สุกรเสีย และถ้าแม่สุกรที่หย่านมมาแล้วภายใน 7-10 วัน เป็นสัดส่วนน้อยกว่า 85-90 เปอร์เซ็นต์ แสดงว่า การจัดการมีปัญหา ควรตรวจหาข้อบกพร่อง และรีบแก้ไขเสีย